

СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
СОФИЯ
Вх. № НУ1-6
06.02. 2026 г.

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за придобиване на образователната и научна
степен

„ДОКТОР“ по научна специалност „Икономика и управление (земеделие)“,
професионално направление 3.8 „Икономика“

Автор на дисертационния труд: Васил Стойчев Стойчев

Тема на дисертационния труд:
„КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА МЛЕЧНОТО ГОВЕДОВЪДСТВО В
БЪЛГАРИЯ“

Изготвил становището: доц. д-р Цветана Стефанова Харизанова–Методиева,
Институт по животновъдни науки – Костинброд, научна специалност:
„Икономика и управление (селско стопанство - животновъдство)“, член на
Научно жури, назначено със Заповед: РД 05-241/19.12.2025 г. на Председателя
на ССА.

Актуалност на темата на дисертационния труд

Темата на дисертационния труд е изключително актуална и е посветена на конкурентоспособността на млечното говедовъдство в България. Млечното говедовъдство е традиционен и същевременно структуроопределящ сектор в аграрното стопанство на страната, който е свързан с продоволствената сигурност и създава работни места в селските райони. Конкурентоспособността пряко влияе върху дългосрочното съществуване на стопанските единици, възможностите им за инвестиране, разширяване и подобряване на дейността.

Структура и съдържание на дисертационния труд, характеристика на научните и изследователски резултати

Представеният дисертационен труд включва: актуалност на изследването, въведение, 4 глави, приложения и използвана литература. Разработен е на 218 страници, представени са 40 фигури и 18 таблици. Източниците на информация са 233, включително литературни, законодателни и бази данни, от които на кирилица са 97. Структуриран е съгласно изискванията за разработване на дисертационен труд.

Представени са още три научни публикации във връзка с дисертационния труд, като две от тях са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация.

Цел и задачи на изследването:

Целта е да се оцени конкурентостта на млечното говедовъдство в България, да се измери влиянието на външни и вътрешни фактори влияещи върху конкурентоспособността за сектора, което да позволи разработването на сценарии за бъдещо развитие. За изпълнение на целта са заложени 8 задачи.

Материал и методи на дисертационния труд:

В дисертационния труд е заложено прилагането на разнообразни методи за проучване на конкурентоспособността на българското млечно говедовъдство. Проучени са двете компоненти и съставният индекс на конкурентоспособността. Чрез индекса на Хирфендал-Хиршман е изследвана концентрацията на млекопреработвателната промишленост. Приложен е индексът на Баласа за измерване на сравнителните предимства при търговията с млечни продукти извън страната. Факторите, влияещи върху конкурентоспособността са обобщени в 6 групи, като са ранкирани съгласно CPR методология за факторен анализ на Иванов (2023). Съществено внимание е отделено на разработването на сценариите за развитие на конкурентоспособността, които се базират на авторегресионни уравнения от тип ARIMA. Разработени са три сценария – базов, оптимистичен и песимистичен. Проучени и съпоставени са множество литературни източници в областта на икономическата теория и аграрния сектор.

Резултати и изводи от дисертационния труд:

Резултатите от изследването са обобщени в глава трета „Анализ на състоянието и конкурентоспособността в млечното говедовъдство“, и в глава четвърта „Сценарии за конкурентоспособност и за развитие на основните влияещи фактори“. Получените резултати и тяхната интерпретация са коректни и следват от проведените проучвания. Резултатите са нагледно представени в таблици и фигури, които са придружени с подробни анализи. Установено е намаление на конкурентоспособността на млечния сектор след приемането на страната в ЕС, включително и на стойностната компонента и общото ниво на конкурентоспособност.

Изводите са обособени в отделни точки към глава първа (13 извода), трета (14 извода) и четвърта (15 извода). Анализирани са сценариите за развитие на конкурентоспособността до 2030 г. от гледна точка на производствената и стойностната компонента и съставния индекс на конкурентоспособността. Подробно са разгледани и интерпретирани сценариите за развитие на основните фактори, влияещи върху конкурентоспособността и по-точно: продуктивност и вложен труд на крава; производствена ефективност; общ доход и БВП на човек от населението; индекс на потребителските цени и брой на населението в България. Формулирани са четири препоръки от страна на автора, които най-общо могат да се представят в следния вид: учредяване на целеви инвестиционен фонд за млечни говедовъдни стопанства; акцентиране върху използването на мляко с местен произход; приемане на национално ниво на стандарти за млечните продукти от гледна точка на съдържание; разработване на програми за квалификация и сертификация на работниците в говедовъдните стопанства.

Проект за автореферат

Представен е автореферат, който показва обективно дисертационния труд от гледна точка на структура, съдържание и приноси.

Принос на научните изследвания

Теоретико-методически приноси:

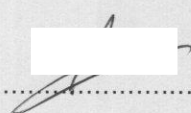
Систематизирани са подходите и школите, свързани с анализа на конкурентоспособността, въз основа на голям брой литературни източници. Предложен е подход за квантифициране на конкурентното представяне на млечния сектор, както и теоретична рамка за групиране на показателите, влияещи на млечните стопанства. Приложен е индексът на Хирфендал-Хиршман за оценка на концентрацията при преработвателите на пазара на краве мляко.

Научно-приложни приноси:

Оценен е ефектът от прилагане на квотната система и „Пакета за млякото“ върху млечните стопанства в страната и същевременно са определени факторите, оказващи най-голямо влияние върху конкурентоспособността. Представени са сценарии за развитие на различните фактори до 2030 г. Проучена е също и хоризонталната интеграция между производителите. Въз основа на проведените проучвания и анализи са предложени мерки за повишаване на конкурентоспособността.

Заклучение

Актуалността, съдържанието, използваните методи и интерпретацията на резултатите в представения дисертационен труд отговарят напълно на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав в Селскостопанска академия, което ми дава основание да дам **положителна** оценка. Препоръчвам да се присъди на Васил Стойчев Стойчев образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (земеделие)“, професионално направление 3.8 „Икономика“.

Подпис:

Дата: 03.02.2026 г.

OPINION

on a PhD thesis for the acquisition of an educational and scientific degree
"Doctor" in scientific specialty "Economics and management (Agriculture)",
professional direction 3.8 "Economics"

Author of the dissertation: Vassil Stoychev Stoychev

Topic of the dissertation: "COMPETITIVENESS OF DAIRY CATTLE BREEDING IN
BULGARIA"

The opinion is prepared by:

Associate Professor Tsvetana Stefanova Harizanova-Metodieva, PhD, IAS – Kostinbrod, scientific specialty: "Economics and management (Agriculture - Animal Husbandry)", member of the Scientific Jury, appointed by Order: ПД 05-241/19.12.2025 of the Chairman of the Agricultural Academy.

Relevance of the topic of the dissertation

The topic of the dissertation is relevant and is dedicated to the competitiveness of dairy cattle breeding in Bulgaria. Dairy cattle breeding is a traditional and at the same time structurally determining sector in the Bulgarian agricultural economy, which affects food security and creates jobs in rural areas. Competitiveness influences the long-term existence of economic units, their opportunities for investment, expansion and improvement of activities.

Structure and content of the dissertation, characteristics of scientific and research results

The presented dissertation includes: relevance of the study, introduction, 4 chapters, appendices and references. It is developed on 218 pages, 40 figures and 18 tables are presented. The sources of information are 233, including literary, legislative and database sources, of which 97 are in Cyrillic. It is structured according to the requirements for developing a dissertation.

Three scientific publications are presented in connection with the dissertation, two of which are published in scientific journals, referenced and indexed in world-renowned databases of scientific information.

Aim and objectives of the study:

The aim is to assess the competitiveness of dairy cattle breeding in Bulgaria and to measure the influence of internal and external factors affecting the sector's competitiveness, thereby enabling the development of scenarios for future development. To achieve the aim, 8 objectives have been set.

Material and methods of the dissertation:

The dissertation involves the application of various methods for studying the competitiveness of Bulgarian dairy cattle breeding. The two components and the

composite index of competitiveness have been studied. The concentration of the dairy industry has been studied using the Herfindahl–Hirschman index. The Balassa index has been applied to measure comparative advantages in the trade of dairy products abroad. The factors influencing competitiveness have been summarized in 6 groups, ranked according to the CPR methodology for factor analysis of Ivanov (2023). Significant attention has been paid to the development of scenarios for competitiveness, which are based on autoregressive equations of the ARIMA type. Three scenarios have been developed - baseline, optimistic and pessimistic. Numerous literary sources in the field of economic theory and the agricultural sector have been studied and compared.

Results and conclusions from the dissertation:

The results are summarized in chapter three "Analysis of the state and competitiveness of dairy cattle breeding" and in chapter four "Scenarios for competitiveness and development of key influencing factors". The results obtained and their interpretation are correct and follow from the conducted studies. The results are clearly presented in tables and figures, which are accompanied by detailed analyses. A decrease in the competitiveness of the dairy sector after the accession to the EU has been established, including the value-added component and the overall level of competitiveness.

The conclusions are separated into sections in chapters one (13 conclusions), three (14 conclusions) and four (15 conclusions). Competitiveness development scenarios up to 2030 have been analyzed from the point of view of the production and value-added components and the composite index of competitiveness. The scenarios for the development of the main factors influencing competitiveness are examined and interpreted in detail: yield and labor input per cow; production efficiency; total income and GDP per capita; consumer price index and population in Bulgaria.

Four recommendations have been formulated by the author, which can generally be presented in the following form: establishment of a target investment fund for dairy cattle farms; emphasis on the use of milk of local origin; adoption at the national level of standards for dairy products in terms of content; development of programs for qualification and certification of workers in cattle farms.

Draft of the dissertation abstract

The presented abstract objectively shows the dissertation in terms of structure, contents, and contributions.

Contribution of scientific research

Theoretical and methodological contributions:

The approaches and schools of thought related to the analysis of competitiveness are systematized, based on a large number of references. An approach for quantifying the competitive performance of the dairy sector is proposed, as well as a theoretical framework for grouping the indicators affecting dairy farms. The Herfindahl–Hirschman index is applied to assess the concentration of processors in the cow milk market.

Applied Scientific Contributions:

The effect of implementing the quota system and the "Milk Package" on dairy farms has been assessed and at the same time the factors that have the greatest impact on competitiveness have been identified. Scenarios for the development of the various factors up to 2030 have been presented. Horizontal integration between

producers has also been studied. Based on the conducted studies and analyses, measures have been proposed to enhance competitiveness.

Conclusion

The relevance, content, methods used and interpretation of the results in the presented dissertation fully meet the requirements of the ZRASRB and the Regulations for the Development of the Academic Staff at the Agricultural Academy, which gives me reason to give a positive assessment. I recommend Vassil Stoychev Stoychev to be awarded the educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty "Economics and management (Agriculture)", professional direction 3.8 "Economics".

03.02.2026

Signature: